

नवी-जुनी पिढी

90

चला, शिकू या...

- ◎ नव्या-जुन्या पिढीची मते मांडणे
- ◎ सप्तमी (कोणावर, कोणात, कुठे)
- ◎ व्यक्ती आणि कामे
- ◎ व्यक्तिमत्त्व, प्रवृत्ती, राहणीमान
- ◎ नेट-नाद
- ◎ द्विकर्मक भूतकाळ

9

ई-साहित्य कट्टा

‘आमच्या वेळी दिवसाला एक पुस्तक वाचून संपायचं. पुस्तकं विकत घेणं परवडायचंही नाही, म्हणून मिळेल तिथून, मिळेल ते पुस्तक घेऊन वाचायचो. त्यावर मित्रांशी चर्चा करायचो. पण इथे, वाचनाचीच बोंब! चर्चा कसल्या चालतायेत! मोबाइलमधून यांना सवड मिळेल तर ना!..’ हे असं अनेक वेळा नव्या पिढीला ऐकावं लागतंच. मुलं मोबाइलवर एवढा वेळ नेमकं काय करतात असा प्रश्न पालकांना पडणार नाही का? ‘जी साहित्यिक चर्चा आधीच्या पिढीतील मंडळी भेटून करायची, ती आम्ही इथे करतो. मोबाइलवर. आमचे साहित्यकट्टे इथे भरतात’, असे वाचनाची आवड असलेले अनेक विद्यार्थी आवर्जून नमूद करतात. असाच एक पुण्यातील व्हॉट्सअप ग्रुप! इंजिनिअरिंग कॉलेजचे विद्यार्थी... साहित्याची आवड आणि जाण असलेली मंडळी इथे कमी असल्याने नियमित साहित्य वाचनास उत्सुक असलेल्यांचा एक ग्रुप तयार करावा असं एम.आय.टी. मध्ये शिकणाऱ्या दिशाला वाटलं. ओळखीच्या चार लोकांना सोबत घेऊन तिने हा ग्रुप तयार केला. हळूहळू त्याचा पसारा वाढला, व्याप्ती वाढली, मैत्री वाढली, ओळख झाली. आज ग्रुपमधील सदस्यांकडून नियमितपणे पुस्तकांची देवाणघेवाण चालू असते. सर्वांनाच एका वेळी प्रत्यक्ष भेटणं शक्य नसल्यामुळे वाचलेल्या पुस्तकांविषयी व्हॉट्सअपवर तासन् तास चर्चा चालते.

२

चर्चा करू या.

अ.पु. १-२

पुढची पिढी

पुढची पिढी ही कशी अगोदरच्या पिढीपेक्षा जास्त तल्लख आहे या विषयावर बऱ्याच पालकांचं एकमत दिसतं. आपल्या मुलाचं याबाबत कौतुक करणं हा अशा प्रत्येक पालकाचा एक आवडीचा छंदच असतो. आपण जर बारकाईने निरीक्षण केलं तर ते काही अगदीच खोटं बोलताहेत असं नाही. येणारी प्रत्येक नवीन पिढी सभोवतालच्या गोष्टी इतक्या झपाट्याने शिकते, की आपल्याला त्याचं नवल वाटतं. तांत्रिक उपकरणांचा वापर करणं नवीन पिढीला अजिबात अवघड वाटत नाही याचं आश्चर्य वाटतं. मोबाइल फोन, ट्विटर, फेसबुक, ब्लू टूथ वगैरे गोष्टी त्यांच्या खेळण्यातल्या झाल्या आहेत. महत्वाचा प्रश्न हा उभा राहतो, की मग ही पिढी अगोदरच्या पिढीपेक्षा जास्त समजूतदार आहे का?

३

‘घरभर प्रकाश’ ही कथा वाचू या.

अ.पु. ३-४

भरतपूर नावाचे गाव होते. त्या गावात केशवराव नावाचे एक शेतकरी होते. ते शेतात सतत राबत असत. त्यांना दोन मुले होती.

एके दिवशी केशवरावांनी आपल्या मुलांना प्रत्येकी दोन रुपये दिले. मुलांना आनंद झाला. केशवराव म्हणाले, “मुलांनो, या पैशांतून तुम्ही घर भरून जाईल अशी एक वस्तू आणू शकाल का?”

“घर भरून जाईल एवढी वस्तू कशी आणायची, तीही एवढ्याशा पैशांत?” मुलांना प्रश्न पडला. त्यांना काही सुचेना. ती एका दुकानात गेली. तेथे त्यांना अनेक वस्तू दिसल्या. दोघांनी मिळून खूपखूप विचार केला. त्यांना एक कल्पना सुचली.

दोघांनी मिळून एक पणती विकत घेतली. मुले घरी आली. संध्याकाळ झाली. त्यांनी पणतीत तेल घातले. कापसाची वात लावली. पणती लावून ठेवली.

तेवढ्यात केशवराव आले. त्यांनी पाहिले, साऱ्या घरात प्रकाश भरला होता. “अरे वा! कमालच केलीत तुम्ही!” केशवराव म्हणाले.

१. जोड्या लावू या.

क. भरतपूर गावातील शेतकरी	१. पणती
ख. मुलांनी विकत आणलेली वस्तू	२. प्रकाश
ग. घरभर पसरलेला	३. केशवराव

२. रिकाम्या जागा भरू या.

अ.पु. ६-९

(आणणे, होणे, देणे, शोधणे, बोलावणे, म्हणणे, असणे, करणे)

मुले (क) _____, “बघा बाबा, आम्ही घर भरून जाणारी वस्तू (ख) _____.”

खरेच घरभर प्रकाश पसरला (ग) _____. दोन्ही मुलांनी एकत्रित विचार

(घ) _____, विचारलेल्या प्रश्नाचे त्यांनी उत्तर (च) _____, याचा

केशवरावांना खूप आनंद (छ) _____. त्यांनी दोन्ही मुलांना जवळ

(ज) _____ व शाबासकी (झ) _____.

४

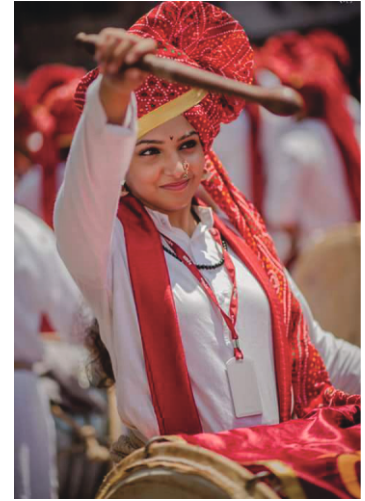
संस्कृती जपणारी नवी पिढी

नुकताच सर्वत्र गणेशोत्सव साजरा झाला. यावेळी मिरवणुकांमध्ये ढोलताशा पथकांनी लाखो भक्तांना ठेका धरायला लावला. हे ढोलताशा वाजवणारे हात तरुण-तरुणींचे होते. या हातांमध्ये तरुणाईची ऊर्जा सळसळत होती. तरुण पिढी भारतीय संस्कृतीकडे दुर्लक्ष करते असं म्हणणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीने या मुलांना पाहावं असं चित्र होतं.

ढोल-ताशा संस्कृती हे आपल्या कलासंस्कृतीचं एक प्रतीक आहे. ढोल-ताशाचं लोण हळूहळू सर्व महाराष्ट्रात पसरू लागलंय. विशेष म्हणजे युवकांबरोबर युवतीही यात सहभागी होत आहेत. ढोल आणि ताशा वाजवणं या एके काळच्या फक्त पुरुषांच्या मक्तेदारीला युवती आणि स्त्रियांनी आपल्या शिस्तबद्ध व कलात्मक ढोलवादनाने आव्हान दिलं आहे.

आपली वादनकला सादर करण्याच्या निमित्ताने तरुणांमधील कलेला यावेळी वाव मिळतो, व्यासपीठ मिळतं. शिवाय त्यांच्यातली एकता आणि संघटनक्षमताही यावेळी दिसून येते. वादन पथकांमध्ये शिस्तबद्धताही असते. तरुणांना शिस्त नाही म्हणून नेहमी ओरड असते, पण तसं चित्र या ढोलताशा वादनाच्या वेळी अजिबात दिसत नाही.

आपल्या भारतीय संस्कृतीचं हे देखणं रूप आवडल्याने, संस्कृतीवर प्रेम असल्यानेच तरुण-तरुणी मोठ्या उत्साहाने यात दरवर्षी सामील होतात. पथकातील वादकांची संख्या दरवर्षी वाढते आहे. पारंपरिक पेहराव करायला देखील ही तरुण मंडळी तेव्हा विसरत नाहीत. इतर वेळी पाश्चिमात्य वेषभूषेत असणारे कित्येक जण सणावारी हमखास पारंपरिक वेषात दिसतात.

टीपः

सप्तमी = त / ई / आ

स्थलवाचक

उदा. घर = घरात / घरी / घरा

कालवाचक

उदा. सकाळ = सकाळी

आठवडा = आठवड्यात

पहाट = पहाटे

पाऊस

भूगोलाचे शिक्षक : सांगा पाहू,

महाराष्ट्रात सर्वात जास्त पाऊस

कुठे पडतो?

बंड्या: जमिनीवर.

१. भूगोलाचे शिक्षक : सांगा पाहू, (भारत)

..... सर्वात जास्त पाऊस

कुठे पडतो?

२. भूगोलाचे शिक्षक : सांगा पाहू,

(हिमालय) सर्वात जास्त

पाऊस कुठे पडतो?

५

रिकाम्या जागा भरू या.

(गावोगावी, पानोपानी, गल्लोगल्ली, घरोघरी)

उदा. गावोगावी शाळा व्हाव्यात यासाठी अनेक लोक प्रयत्न करीत आहेत.

१. या पुस्तकात निसर्गवर्णने आली आहेत.

२. दिवाळीत फराळाचा वास दरवळत असतो.

३. सुट्ट्यांमध्ये क्रिकेटचे सामने रंगतात.

६

आजी काय काय करते? वाक्ये लिहू या.

अ.पु. ९-१०

उदा. पहाट - उठणे आणि पूजा करणे : आजी पहाटे उठते आणि पूजा करते.

१. सकाळ - चहा पिणे आणि वर्तमानपत्र वाचणे

.....

२. दुपार - रेडिओ ऐकणे आणि जेवणे

.....

३. संध्याकाळ - बाजारात फेरी मारणे आणि भाजी आणणे

.....

४. रात्र - आमच्याशी गप्पा मारणे

.....

५. दर वर्ष - गावी जाणे

.....

७

नोव्हेंबर महिन्यातील धावपळ ऐकू या आणि रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहू या.

नोव्हेंबर (महिना) (१) आमची सगळ्यांचीच धावपळ चाललेली असते. (घर)
 (२) आई आणि आजीला दिवाळीचे वेध लागलेले असतात आणि (दिवाळी)
 (३) लागणाऱ्या सामानाच्या याद्या बाबांच्या (हात) (४) येऊन
 पडतात. (स्वयंपाकघर) (५) फराळ तयार होत असतानाच आजोबांच्या (खोली)
 (६) मात्र एकदम शांतता असते, कारण आता आजोबा कंदील बनवण्यात
 अगदी मग्न झालेले असतात. माझ्या (महाविद्यालय) (७) वार्षिक दिनाची तयारी
 चालू असली तरी माझं लक्ष मात्र (दिवाळी) (८) नवीन काय घ्यायचं यावरच
 असतं. आणि या (दिवस) (९) (अमेरिका) (१०) राहणाऱ्या
 दादाला मात्र सुट्टीचे वेध लागलेले असतात.

८

खालील वाक्ये वाचून कंसातील नामाचे सप्तमी रूप लिहू

अ.पु. ११-१२

उदा० मी उन्हाळ्याच्या सुट्टीत नेहमी माझ्या गावी (गाव) जातो.

१. खरेच, फळांची झाडे लावायला हवीत. मी जेव्हा जेव्हा (जंगल) फिरायला जाते तेव्हा आंबा, चिकू, सीताफल इत्यादी फळांची झाडे का नाही आढळत, हा प्रश्न कायम पडतो.
२. आपण सगळे आरंभ-शूर असतो. बिया लावू, मात्र त्या रोपांची निगा राखणे आपल्याला जमत नाही. पण निवृत्त झालेल्या लोकांनी आमच्या (कॉलनी) रोपांची काळजी घ्यायला सुरुवात केली.
३. “भाज्यांची लागवड मी सोसायटीच्या (आवार) च करावी असं लिहिलं आहे का कुठे?”
४. आमच्या सोसायटीतले नारळ आम्ही सोसायटीतल्या सदस्यांना विकतो आणि ते पैसे रीतसर सोसायटीच्या (खाते) जमा करतो.

९

ऐकू या आणि ओळखू या.

कोण आहे मी? माझे काम काय? मी कुठे सापडेन?
(डॉक्टर, नेता, परीट (धोबी), अभिनेता, कवयित्री)

	व्यवसाय	कामाची जागा	कामाचे स्वरूप
१.			
२.			
३.			
४.			
५.			

१०

आय.टी. नोकरी करणारा जिप्सी.

अ.पु. १३

रिकाम्या जागी क्रियापदाचे योग्य ते रूप लिहू या.

ही गोष्ट अमेरिकेतल्या संदीपची. भारतातून तो तिथं (१) गे , तीन वर्ष मरमरून काम केलं. दोन वर्षांपूर्वी त्यानं कामाची वेळ संपतासंपता कंपनीच्या मालकाला ई-मेल (२) पाठ , “हा माझा राजीनामा.”

मालकाचं उत्तर (३) आ , “का? तू आमचा चांगला कर्मचारी आहेस. तुझी कंपनीला गरज आहे. वेडेपणा करू नकोस.”

संदीपनं तातडीनं रिप्लाय (४) दि , “मला खूप फिरायचंय. जग बघायचंय. माणसांना भेटायचंय. नोकरीत राहून ते शक्य नाही. आय.टी. कंपन्यांतली माणसं लवकर म्हातारी होतात! माझंही तसंच होईल. मग दुनिया कधी बघणार?”

मालकानं सिरिअसली विचार (५) के , “नोकरीत राहूनदेखील तुला ते सगळं करता येऊ शकेल!” “ते कसं काय, बुवा?” संदीप.

पगार तीस टक्क्यांनी कमी आणि ऑफिसात न येता संदीपनं इंटरनेटवरूनच ऑफिसचं काम करायचं, असा प्रस्ताव मालकानं (६) मांड संदीपनं तो त्वरित मान्य (७) के

काही महिने तो ब्राझीलमध्ये (८) रा तिथली भाषा (९) शि ग्रीसमधल्या मुक्कामात तिथल्या लोकजीवनाशी एकरूप होऊन (१०) गे सध्या जपानमध्ये आहे. दोन वर्षांत खूप माणसांना (११) भे आणि जणू त्यांच्या कुटुंबातलाच एक (१२) झाला ! दिवसभर फिरायचं अन् रात्री जागून ऑफिसचं काम इंटरनेटवर करायचं, असा त्याचा दिनक्रम. उत्तमोत्तम खाद्यपदार्थ त्यानं (१३) चाख विविध जीवनशैली आपुलकीनं आत्मसात (१४) के संदीप खऱ्या अर्थानं ‘ग्लोबल’ नागरिक झाला.

११ झुम्बा. अधोरेखित केलेल्या इंग्रजी शब्दांचे अर्थ मराठीत समजावून सांगू या.

आकाशवाणी; मुंबई केंद्राची ही आहे एफ.एम. गोल्ड वाहिनी. मी आहे अंबरी. सध्या जगभरात अनेक तरुण-तरुणींच्या 'टू-डू' लिस्टमध्ये आपल्याला एक गोष्ट दिसतेय, कॉमन अशी, ती म्हणजे झुम्बा नृत्य. म्हणजे जर तुम्ही वाढत्या वजनाने स्ट्रेसमध्ये असाल किंवा जर अती स्ट्रेसमुळे तुम्हाला बोअर होत असेल, तर यासाठी झुम्बा हा नृत्यप्रकार एक उत्तम उपाय आहे. म्हणूनच या तरुण-तरुणींच्या 'टू-डू' लिस्टमध्ये सध्या आपल्याला झुम्बा नृत्य बघायला मिळतंय. एका आकडेवारीनुसार असं दिसून आलंय, की जगभरात आठवड्याचा एक तास साधारण एक कोटी पन्नास लाख तरुण मुलं-मुली झुम्बा हा नृत्यप्रकार करतात. असं म्हटलं जातं, की जर तुम्ही एक तास हा एक्झरसाईज केलात किंवा हा नृत्यप्रकार केलात तर वेट लॉससाठी मदत होते. मला वाटतं, म्हणूनच सध्या तरुण-तरुणींमध्ये हा नृत्यप्रकार आवडीचा झालेला आहे, त्यामुळे सध्या आपल्याला बऱ्याचदा ऐकायला येतं की, 'या उन्हाळ्याच्या सुट्टीमध्ये मी झुम्बा शिकणार आहे,' किंवा, 'मी झुम्बाचे क्लासेस लावले आहेत,' किंवा, 'इथे आमच्या घराजवळच झुम्बाचे क्लासेस आहेत.' तेव्हा तुम्हीसुद्धा विचार करत असाल तर नक्की या. कुठलाही नृत्यप्रकार करण्यात आनंदच असतो. तेव्हा, आनंदही साजरा करा आणि त्याचबरोबर जर तुम्हाला बारीक व्हायलाही मदत होत असेल तर नक्कीच हा नृत्यप्रकार करून बघायला हरकत नाही.

१२ वाचू या.

अ.पु. १४

आईची मम्मी झाली
चवीची यम्मी झाली
बदलाचं फॅड झालं
वडिलांचं डॅड झालं
पतंगाचं काइट झालं
विमानाचं फ्लायट झालं
कावळ्याचं क्रो झालं
भुवईचं ब्रो झालं
पोळीचं फ्रँकी झालं
रुमालाचं हँकी झालं
भाताचं राईस झालं
छानचं नाईस झालं
रुशी चं शिट झालं
सामानाचं किट झालं
स्थानकाचं स्टेशन झालं
नात्याचं रिलेशन झालं

तिथेच मोठा गोंधळ झाला
विनाकारण घोळ झाला
शांतीचं पीस झालं
नि बहिणीचं सिस झालं
प्रत्येक मोठं छोटं झालं
नि खऱ्याचंही खोटं झालं
प्रत्येक क्षण झुरणं आलं
जगणंसुद्धा मरणं झालं
यावरती उपाय काही
नुसतं रडणं उपाय नाही
एक उपाय आहे त्यावर
पहिलं तुझं रडणं आवर
सदा सर्वदा प्रसन्न राहा
मग काय होईल पाहा
अरे तुझी भाषा बदलेल
मातृभाषेतच आशा जन्मेल...
-डॉ. संजय उपाध्ये

१३ नवी स्वप्ने. वाचू या.

सोळावे किंवा सतरावे वर्ष म्हणजे आयुष्यातील एक महत्वाचे वळण. शाळा सोडून कॉलेजमध्ये जाण्याची वेळ. नवनवीन स्वप्ने पाहण्याचे दिवस. कोणती स्वप्ने पाहतात आजचे तरुण आणि तरुणी? आयुष्याकडून त्यांना काय हवे असते?

उदा. अनघाला हवाईसुंदरी व्हायचं आहे.

१. सिमरन (विमानचालक) :

२. अपेक्षा (सॉफ्टवेअर इंजिनीअर) :

३. आदिल (समाजसेवक) :

४. सुमित (राजकारणी) :

१४ खालील पाटीतील चुका शोधू या.

आई-वडिलांनंतर आयुष्यातला प्रेरणा
देणारा दुसरा माणूस म्हणजे ...
'बसता कंडक्टर'
... तो नेहमी म्हणतो ...
"पुढे चला... पुढे चला... थांबु नका" :D

१५

गेल्या आठवड्यात विनयने नागपुरात काय काय केले ते सामान्य भूतकाळात लिहू या.

उदा० सोम. - १०.०० - डॉक्टर - अपॉइंटमेंट - असणे.

सोमवारी १० वाजता माझी डॉक्टरकडे अपॉइंटमेंट होती.

१. मंगळ. - ५.३० - क्रिकेटचा सराव करणे

२. बुध. - सरिताबरोबर - जेवणे

३. गुरु. - १.४५ - चर्चासत्र - भाग घेणे

४. शुक्र. - ३.३० - चित्रपट बघणे

५. शनि. - दि. १५ - गाण्याचा क्लास - जाणे

६. रवि. - दि. १६ - सुट्टी असणे

१६

शब्दसाखळी : 'तू आज काय काय केलेस?' उत्तरांची साखळी बनव.

अ.पु. १५

विद्यार्थी १

मी आज
सकाळी नऊ
वाजता उठलो.

विद्यार्थी २

मी आज सकाळी
नऊ वाजता उठलो.
मग कॉफी प्यायलो.

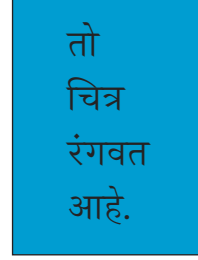
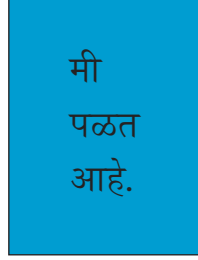
विद्यार्थी ३

मी आज सकाळी नऊ
वाजता उठलो. मग कॉफी
प्यायलो. नंतर अंधोळ केली.

१७

करा आणि शिका

१. पत्ते तयार करू या. कमीतकमी १२ जोड्या बनवू या आणि एक पत्ता कोरा ठेवू या.
खालील उदाहरणे पाहू या.

२. तीन जणांचा गट करून खेळू या.

उजवीकडच्या खेळाडूचे एक पान ओढू या. जसजशा जोड्या बनत जातील तसतशा त्या खाली टेबलावर टाकू या आणि मोठ्याने वाचू या. खेळाच्या शेवटी ज्याच्याकडे कोरे पान राहील तो गाढव!

म्हणी / वाक्प्रचार

जुनं ते सोनं

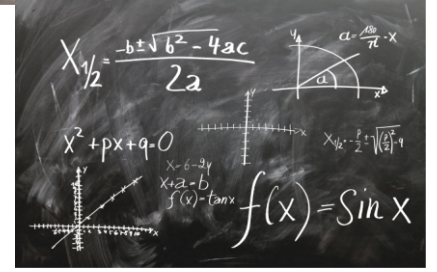
उडाला तर कावळा, बुडाला तर बेडूक

भूतकाळ : द्विकर्मक क्रियापदे

Past Tense: Verbs with Two Objects

द्विकर्मक क्रियापदे (कर्ता आणि कर्म दोन्हींना प्रत्यय लागतो, क्रियापद नेहमी तृतीय पुरुषी नपुंसकलिङ्गी एकवचनी असते.)			
कर्ता + प्रत्यय	कर्म + प्रत्यय	क्रियापद (तृ० पु० नपुं० ए० व०)	
शेतकऱ्याने	बैलाला	बांधले / बांधलं	
गुरवाने	गाईला		
आजोबांनी	कुत्र्याला		
रमाने	बकरीला		
आईने	शेळीला		
द्विकर्मक			
			क्रियापद (मुख्य कर्माप्रमाणे)
रंगाऱ्याने	खुर्चीला	रंग	दिला
गिरिजाने	झाडाला	पाणी	दिले / दिलं
भावाने	घड्याळाला	चावी	दिली

सर्वनाम	कर्म	क्रियापद (कर्माप्रमाणे)
मला	विषय	समजला
आम्हाला		
तुला		
त्यांना	बातमी	समजली
त्याला		
तिला		
त्याला	गणित	समजले / समजलं
त्यांना		

१८ खालील कोष्टके पूर्ण करू या.

निघणे - निघाला

सर्वनामे	क्रियापद			
	निघणे- निघाला	बुडणे- बुडाला	उडणे- उडाला	पळणे- पळाला
मी (पु०)				
मी (स्त्री०)				
आम्ही / आपण				
तू (पु०)				
तू (स्त्री०)				
तुम्ही / आपण				
तो				
ती				
ते				
ते				
त्या				
ती				

फिरणे - फिरला

सर्वनामे	क्रियापद			
	फिरणे - फिरला	शिरणे - शिरला	विझणे - विझला	शिकणे - शिकला
मी (पु०)				
मी (स्त्री०)				
आम्ही / आपण				
तू (पु०)				
तू (स्त्री०)				
तुम्ही / आपण				
तो				
ती				
ते				
ते				
त्या				
ती				

भिणे - भ्याला

सर्वनामे	क्रियापद
	भिणे - भ्याला
मी (पु०)	
मी (स्त्री०)	
आम्ही / आपण	
तू (पु०)	
तू (स्त्री०)	
तुम्ही / आपण	
तो	
ती	
ते	
ते	
त्या	
ती	

उठणे - उठला

सर्वनामे	क्रियापद		
	उठणे - उठला	फुलणे - फुलला	सुटणे - सुटला
मी (पु०)			
मी (स्त्री०)			
आम्ही / आपण			
तू (पु०)			
तू (स्त्री०)			
तुम्ही / आपण			
तो			
ती			
ते			
ते			
त्या			
ती			

क्रियापद 'म्हणणे' :

टीप :

‘म्हणणे’ या क्रियापदाची भूतकाळात दोन रूपे आहेत.

- एक कर्त्याप्रमाणे वागणारे - मी म्हणालो, ती म्हणाली, तुम्ही म्हणालात...
- दुसरे कर्माप्रमाणे वागणारे - मी कविता म्हटली, त्याने गाणे म्हटले,
आपण श्लोक म्हटला...

१९

खालील उतारा वाचून क्रियापदाचे योग्य रूप लिहू या.

इतक्या लहान मुलांना सांभाळण्याची ती माझी पहिलीच वेळ होती. थोडा वेळ बरा गेला; पण नंतर त्या भावंडांचे काय करावे ते मला कळेना. मग मी सहजच (म्हणणे)

(क) _____, “गाणं म्हणून दाखव ना!”

हा प्रस्ताव मुलाला फारच पसंत पडला. त्याने (गाणे) (ख) _____ (म्हणणे)

(ग) _____.

“मला कवितादेखील येते,” तो (म्हणणे) (घ) _____. मग त्याने कविता (म्हणणे)

(च) _____. आता त्याला चेवच चढला होता; पण त्याच्या बहिणीने त्याला थांबवले.

“आता तू!” ती मला (म्हणणे) (छ) _____.

“मी? मला नाही येत काही.”

“खोटं! ‘मी तुमच्यापेक्षा हुशार आहे,’ असं तूच मघाशी (म्हणणे) (ज) _____. आम्ही

कशी पटापट गाणी (म्हणणे) (झ) _____, कविता (म्हणणे) (ट) _____,

पाडे (म्हणणे) (ठ) _____. आता तू काही (म्हणणे) (ड) _____ नाहीस तर...”

“कट्टी!” करंगळी पुढे करून दोघेही एका सुरात (म्हणणे) (ढ) _____.

पुणेरी चिमटा

घर आवरताना सासूला सुनेचा बायोडाटा सापडला.

लग्न जुळवणाऱ्या मध्यस्थाला देण्यासाठी तो कधीकाळी तयार केला होता. ‘आवड’ या सदरात सुनेने लिहिले होते, ‘स्वयंपाक करण्याची भयंकर आवड’...

पक्क्या पुणेरी सासूबाईंनी त्यात दुरुस्ती केली, ‘भयंकर स्वयंपाक करण्याची आवड (!)’

शिक्षक / शिक्षिका विद्यार्थी / विद्यार्थिनी

उदा० मी - चेंडू (देणे)

मी चेंडू परत दिला.

मी चेंडू परत दिला.

मी - पैसे

मी काल संतोषला पैसे परत दिले.

आम्ही - वही

आम्ही वहा शिक्षकांना तपासायला दिल्या.

आपण - फाईल

आपण फाईल परत दिलीत.

तू - डबा

तू महेशला डबा परत दिलास.

तुम्ही - घड्याळ

तुम्ही अभिजितला घड्याळ दिलेत.

२०

करा आणि शिका.

उजळणी - थोडी गंमत

हा खेळ गटात खेळायचा आहे. तीन-चार जणांचा एक गट बनवू या. सर्वांनी मिळून एक छोटासा प्रसंग किंवा एक लहानशी गोष्ट तयार करायची आहे. खाली काही शब्द दिले आहेत. घडून गेलेल्या घटना सांगताना काळाचा विचार करू या.

एकदा	इतका	तेव्हा	केवढा	मग
त्यानंतर	कारण	अगदी	जितका - तितका	शेवटी

आता गटातील एकाने पहिला शब्द वापरून एक वाक्य लिहायचं आणि त्याच्या सहकाऱ्याकडे द्यायचं.

मग त्याने दुसरा शब्द वापरून गोष्ट पुढे न्यायची.

इतर सहकारी काय लिहीत आहेत याचा विचार करायचा नाही. तुम्हाला जे सुचेल ते लिहायचं. फक्त वर दिलेले शब्दच वापरावेत असं नाही. विशेषणे/ क्रियाविशेषणे / तुम्हाला माहीत असलेले शब्द वापरा.

२१

नवीन पिढी बिघडलेली आहे - मत व्यक्त करू या.

अ.पु. १६-३३

पुणेरी चिमटा

आम्ही पुणेकर काय असेल ते स्पष्टपणे
आणि बाणेदारपणे सांगतो. आता हेच पाहा ना...

मुंबईकर सासूने नव्या सुनेला विचारले-

‘तुला ‘किचन’मध्ये काय येते?’

पुणेरी सून शांतपणे उत्तरली- ‘कंटाळा!’

२२

चित्रफीत पाहू या.

१. पहिला भाग (०.४६) पाहू या आणि खालील प्रश्नांची उत्तरे देऊ या.

क. “आझी, तू बोल, आपण कोर्ट मॅरेज करू”, हे बोलणे कोणाच्या लग्नाविषयी चालले आहे?

ख. मुलाचा व्यवसाय काय आहे?

ग. सावित्रीने एम.बी.बी.एस. ला प्रवेश का घेतला नाही?

२. दुसरा भाग पाहू या आणि हे कोण बोलत आहे हे सांगू या.

वाक्य	सावित्री	सत्यप्रकाश	आजी	आई
क. होकार देण्यापूर्वी मला मुलासोबत राहून बघायचं आहे.				
ख. सत्यप्रकाश आणि सावित्रीचं जुळणं किंवा न जुळणं यापेक्षा हा प्रयोग (एक्सपेरिमेंट) होणं जास्त गरजेचं आहे.				
ग. बायको किंवा सून म्हणून जुळवून घेण्यापूर्वी समजून घेण्याची एक तरी संधी मिळायला हवी.				
घ. होऊन होऊन काय होणार आहे? मुलगा नाही तर मुलगी!				
च. हा प्रयोग झाला तर मी पंख्याला टांगून जीव देईन.				
छ. तुला अशी चित्रं काढावीशी वाटतायत कारण तुझ्यात हार्मोन्स निर्माण होतायत.				

३. हा या चित्रपटाचा केवळ ट्रेलर होता. पूर्ण चित्रपट पाहायला तुम्हाला आवडेल का? आणि का?

४. ‘लग्न करायचं की नाही हे ठरवण्यासाठी आधी एकत्र राहून बघणे’ या कल्पनेविषयी तुमची काय मतं आहेत? याविषयी आपल्या वर्गमित्रांशी चर्चा करू या व एकमेकांची मतं वर्गासमोर मांडू या.

म्हणी आणि वाक्प्रचार

साठी बुद्धी नाठी

सोळावं वरीस धोक्याचं

माकडाच्या हाती कोलीत

संभाषण साधू या.

एकमेकांना समजून घेण्याचा प्रयत्न करणे
एकमेकांशी संवाद साधण्याची तयारी दाखवणे

नव्या - जुन्या पिढीत मतभेद होणे

अनुभवाचे बोल बोलणे
आपलेच भलेबुरे दाखवणारा आरसा
भिऊ नकोस, मी तुझ्या पाठीशी आहे.

नवी पिढी बिघडली
हे जरा अतीच आहे
नाही तर उगीच / उगाच माझ्यावर चिडेल
मोबाइलमधून यांना सवड मिळेल तर ना...

व्यक्तिगत प्रगती होणे
व्यक्तिगत वाढ / व्यक्तिमत्त्व विकास करता येणे
अस्वस्थ होऊन येरझाऱ्या मारणे

याचं मला आश्चर्य / नवल वाटतं
याचं मला कौतुक वाटतं

शब्दसंपदा

नामे : भाववाचक आणि इतर नामे

तो अभिनय, -	ती सवड, त्या सवडी	ते अभिवादन, ती अभिवादने / अभिवादनं
तो स्वभाव, ते -	ती मदत, -	ते राष्ट्रीयत्व, ती राष्ट्रीयत्वे / राष्ट्रीयत्वं
तो आदर, -	ती उत्सुकता, -	ते बळ, -
तो पाठिंबा, -	ती खुशाली, -	ते धैर्य, -
तो आराम, -	ती मजा, -	ते वेड, ती वेडे / वेडं
तो विश्वास, -	ती मौज, त्या मौजा	ते आश्चर्य, ती आश्चर्ये / ती आश्चर्य
तो ताण, ते -	ती अवस्था, त्या -	ते स्वप्न, ती स्वप्ने / ती स्वप्नं
तो आवाज, ते -	ती झोप, त्या झोपा	ते उद्दिष्ट, ती उद्दिष्टे
तो विनोद, ते -	ती भेट, त्या भेटी	
तो त्रास, ते -	ती प्रार्थना, त्या -	
तो उद्देश, ते -	ती तयारी, त्या तयार्या	
	ती दौड, त्या दौडी	
	ती शिबी, त्या शिब्या	

चिन्ह

© चारुहास पंडित

© चारुहास पंडित

© चारुहास पंडित

© चारुहास पंडित

दृष्टिक्षेप

नाम

दृष्टिक्षेप

तो फराळ, ते -	ती प्रवृत्ती, त्या-	ते राहणीमान, ती राहणीमाने / राहणीमानं -
तो मालक, ते -	ती पणती, त्या पणत्या	ते व्यक्तिमत्त्व, ती व्यक्तिमत्त्वे / ती व्यक्तिमत्त्वं
तो पगार, ते -	ती मिरवणूक, त्या मिरवणुका	ते उपकरण, ती उपकरणे / ती उपकरणं
तो प्रस्ताव, ते -	ती मक्तेदारी, त्या मक्तेदाऱ्या	ते पथक, ती पथके / ती पथकं
तो दिनक्रम, ते -	ती गरज, त्या गरजा	ते रूप, ती रूपे / ती रूपं
तो खाद्यपदार्थ, ते -	ती नोकरी, त्या नोकऱ्या	ते चर्चासत्र, ती चर्चासत्रे / ती चर्चासत्रं
तो राजीनामा, ते राजीनामे	ती शुद्धी	ते वळण, ती वळणे / ती वळणं
तो नागरिक, ते -	ती बुद्धी-	ते माध्यम, ती माध्यमे / ती माध्यमं
तो नृत्यप्रकार, ते -	ती तालीम, त्या तालमी	
तो उपाय, ते -	ती पद्धत, त्या पद्धती	
तो नाद, ते -	ती सोबत, त्या सोबती	
तो धोका, ते धोके	ती देवाणघेवाण, त्या देवाणघेवाणी	
तो तरुण, ते -	ती क्षमता, त्या -	
तो निकाल, ते -		
तो परीट, ते -		
तो हक्क, ते -		
तो रंगारी, ते -		
तो सुरुंग, ते -		
तो आवाका		
तो तांत्रिक, ते -		
तो वेध, ते -		

क्रियापद	विशेषणे	प्रश्नशब्द	क्रियाविशेषण
परवडणे	समजूतदार	कशाची	झपाट्याने
राबणे	महत्वाचा		कल्पकतेने
दरवळणे	शिस्तबद्ध		मरमरून
पोहोचणे	कलात्मक		मरमर
मिसळणे	स्वच्छ		अगोदर
मांडणे	बदनाम		तातडीने
चाखणे	एकत्रित		नुकताच
रंगवणे	एकरूप		दरवर्षी
विसावणे	उत्तमोत्तम		हमखास
	सारे		कायम
			कुठे तरी

आता मला हे येतं ...

नव्या-जुन्या पिढीची मते मांडणे

☐ उत्तम ☐ चांगलं ☐ जेमतेम ☐ फारच कमी

सप्तमी (कोणावर, कोणात, कुठे)

☐ उत्तम ☐ चांगलं ☐ जेमतेम ☐ फारच कमी

व्यक्ती आणि कामे

☐ उत्तम ☐ चांगलं ☐ जेमतेम ☐ फारच कमी

व्यक्तिमत्व, प्रवृत्ती, राहणीमान

☐ उत्तम ☐ चांगलं ☐ जेमतेम ☐ फारच कमी

नेट-नाद

☐ उत्तम ☐ चांगलं ☐ जेमतेम ☐ फारच कमी

द्विकर्मक भूतकाळ

☐ उत्तम ☐ चांगलं ☐ जेमतेम ☐ फारच कमी